

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan talousarvioehdotus 2023 ja taloussuunnitelmaehdotus 2023–2025

Talousarvion 2023 keskeiset painopisteet ja tiivistelmä

Valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen (sotepe-uudistus) myötä Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala ja pelastuslaitos yhdistyvät yhdeksi toimialaksi 1.1.2023. Uuden sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan (sotepe-toimiala) viisi keskeisintä painopistettä vuonna 2023 ovat:

- sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan uudistuksen toimeenpano
- henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden parantaminen
- palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen
- palvelujen vahvistaminen digitalisaation avulla
- koronapandemiasta palautuminen

Sotepe-uudistuksessa valtion ohjaus kasvaa, kun sosiaali- ja terveystoimialat sekä pelastustoimi rahoitetaan valtion rahoituksella. Uudistuksen tavoitteet ja lainsäädäntö määrittävät palvelujen järjestämisvastuuta ja velvoittavat järjestämisen vahvistamiseen. Pelastustoimessa sisäministeriön valtakunnallinen ohjaus vahvistuu. Lisäksi sekä sosiaali- ja terveystoimessa että pelastustoimessa laaditaan järjestämislakien edellyttämät omavalvontaohjelmat.

Sotepe-uudistuksen tavoitteet:

- turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut,
- parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta erityisesti perustasolla,
- turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti,
- vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin,
- hillitä kustannusten kasvua ja
- parantaa turvallisuutta

Henkilöstön saatavuus, riittävyys ja pysyvyys tulevat olemaan tulevina vuosina sotepe-toimialan kriittisiä haasteita. Lisäksi lainsäädännölliset muutokset muun muassa henkilöstömitoituksiin ja hoitotakuun tiukennukseen aiheuttavat henkilöstön osalta huomattavia paineita. Samalla palvelutarve kasvaa etenkin lastensuojelun vaativassa hoidossa ja ikääntyneiden palveluissa. Myös koronapandemiasta johtuva hoito- ja palveluvelka lisää palvelujen ja henkilöstön tarvetta. Tilanne tulee vaikuttamaan henkilöstön sijoittumiseen, rekrytointiin ja muiden palvelujen saatavuuteen vielä pitkään.

Palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta parannetaan muun muassa lisäämällä digitaalisia palveluratkaisuja, tarjoamalla aiempaa enemmän etäpalveluja, laajentamalla palveluaikojen mahdollisuuksien mukaan ja turvaamalla riittävä henkilöstö. Myös ennaltaehkäiseviin, oikea-aikaisiin ja matalan kynnyksen palveluihin panostetaan sekä hyödynnetään monituottajamallia ja moniammatillisuutta.

Pelastustoiminnan avunsaantiaikaa ja palvelutasoa kehitetään valvontaviranomaisen asettamien velvoitteiden täyttämiseksi, ja kiireellisen ensihoitopalvelun resursseja lisätään palvelun toimintakyvyn ja kapasiteetin turvaamiseksi. Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvän digitaalisen turvallisuusviestinnän sisältöjä ja menetelmiä kehitetään tuottamalla itseopiskelumateriaaleja verkko-oppimisalustalle, parantamalla digitaalisten turvallisuusviestintämateriaalien kielivalikoimaa ja saavutettavuutta sekä tarjoamalla lähikoulutusten lisäksi aina etäkoulutusvaihtoehto.

Koronapandemiasta palautumista edistetään purkamalla hoito- ja palveluvelkaa, jotta palvelut palautuvat vähintään pandemiaa edeltävälle tasolle. Edelleen vastataan korona-ajan aiheuttamiin ongelmiin, joiden pitkäaikaisvaikutuksia ei vielä pystytä täysin arviomaan. Myös esimerkiksi koronarokotukset voivat jatkua vielä pitkään. Koronapandemiasta palautumista tukevat samat toimenpiteet, jotka edistävät palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Myös palvelujen vahvistaminen digitalisaation avulla tukee palautumista.

Kaupunkiyhteistä pelastustoimintaa, väestönsuojelun ja varautumisen yhteistoimintaa sekä valmiutta uudistetaan siten, että kaupungin toiminta ja johtaminen pystytään turvaamaan kaikissa turvallisuustilanteissa. Kaupungin kriisinsietokykyä edistetään suunnittelemalla ja harjoittamalla kaupungin toimialojen välistä yhteistyötä. Lisäksi kehitetään ja ylläpidetään turvallisuuden ja varautumisen tilannekuvaa kaupunkitasaisten johtamisen edellytysten parantamiseksi eri turvallisuustilanteissa.

Toiminnan kuvaus

Sotepe-toimialan palvelut ovat tarjolla kaikille helsinkiläiselle (yli 660 000) yli 300 toimipaikassa noin 15 000 oman työntekijän osaamisella sekä lisäksi ostopalveluja ja palveluseteleitä hyödyntämällä. Toimiala toimii sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan alaisuudessa ja lautakunnalla on yksilöasioiden jaosto sekä pelastusjaosto.

Helsingin kaupunki vastaa sotepe-palvelujen järjestämisestä asukkaille. Järjestäjän vastuulla on valvoa sekä omia että hankittuja palveluja niin, että niiden toteutumista, turvallisuutta, laatua ja yhdenvertaisuutta seurataan ja epäkohdat korjataan.

Sotepe-toimialan palvelukokonaisuudet ovat: perhe- ja sosiaalipalvelut (peso), terveys- ja päihdepalvelut (tepa), sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut (skh), pelastustoimi (pela) sekä hallinto. Perhe- ja sosiaalipalvelujen palveluja ovat lapsiperheiden hyvinvointi ja terveys, perhesosiaalityö ja lastensuojelu, nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö sekä vammaistyö. Terveys- ja päihdepalvelujen palveluja ovat terveysasemat ja sisätautien poliklinikat, psykiatria- ja päihdepalvelut sekä suun terveydenhuolto. Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen organisaatio uudistuu 1.1.2023. Palveluja ovat arviointitoiminta, kotihoito, seniorikeskukset sekä Helsingin sairaala. Pelastustoimen palveluja ovat pelastustoiminnan palvelut, kiireellisen ensihoidon palvelut, onnettomuuksien ehkäisyn palvelut, väestönsuojelu ja varautuminen. Toimialan hallinnon palveluja ovat hallintopalvelut, talous- ja suunnittelupalvelut, henkilöstö- ja kehittämisspalvelut, tietohallintopalvelut, viestintäpalvelut ja osallisuus, hankintapalvelut, tukipalvelut sekä vuoden 2023 ajan pelastuslaitoksen hallintopalvelut, joiden järjestämisestä jatkossa päätetään myöhemmin.

Keskeiset talousarviovuoden muutokset palvelukokonaisuuksittain ja palveluittain

5 10 01 (1 000 €)	Menot €	Osuus ta- kohdan menoista %	Muutos ed. vuoteen €	Muutos ed. vuoteen %	Keskeisin muutosta selittävä tekijä
Sosiaali- terveys- ja pelastuspalvelut yhteensä	2 737 633	100,00 %	233 865	8,54 %	
Perhe- ja sosiaalipalvelut	513 673	18,76 %	37 891	7,38 %	
	9 441				palkankorotukset ja muu kustannustason (indeksiin perustuen), tuottavuuden parantaminen
	16 300				TYP-toiminta (työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu) (1,5 M€) oppilashuolto (12,6 M€)
Vammaispalvelut	10 700				vammaispalvelujen uudistus (2,2 M€), loma- sekä iltapäivätoiminta (8,5 M€)
Lastensuojelu	1 600				jälkihuollon laajennus, mitoitus
Terveys- ja päihdepalvelut	367 300	13,42 %	20 863	5,68 %	
	8 063				palkankorotukset ja muu kustannustason muutos (indeksiin perustuen), tuottavuuden parantaminen
Terveysasemat ja sisätautien plk	9 000				hoitotakuu

Psykiatria- ja päihdepalvelut	1 800				kansallinen mielenterveysstrategia
Suun terveydenhuolto	1 000				hoitotakuu
Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut	584 778	21,36 %	28 939	4,95 %	
	11 539				palkankorotukset ja muu kustannustason muutos (indeksiin perustuen), tuottavuuden parantaminen
	4500				kotihoidon kehittäminen
	12900				0,7 henkilöstömitoitus
Pelastustoimen palvelut	54 144	1,98 %	3712	6,86 %	
Toimialan yhteiset	341 018	12,46 %	105 335	30,89 %	
	7 535				palkankorotukset ja muu kustannustason muutos (indeksiin perustuen), tuottavuuden parantaminen
	64 300				kaupunginkanslian tuottamat kaupunkiyhteiset palvelut ja tietojärjestelmät
	9 500				työeläkeperusteisen maksun muutos
	8 200				Palkkatukityöllistämisen ja mahdolliset muut työllisyystoimien kustannukset
	1 000				Digitaalinen perusta
HUS-yhtymä	767 000	28,02 %	35 180	4,59 %	

Toimintaympäristön muutokset 2023

Toimintaympäristön muutokset taloussuunnittelukaudella

Sotepe-uudistus on maamme tähän mennessä suurin palvelujen ja hallinnon uudistus. Erillisratkaisun mukaisesti Helsinki jatkaa ainoana järjestämisvastuullisena kuntana sosiaali- ja terveydenhuollossa ja pelastustoimessa. Henkilöstön asema säilyy ja työnantaja on edelleen Helsingin kaupunki. Uudistuksen myötä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen valtionohjaus vahvistuu. Suunnittelussa huomioidaan jatkossa sosiaali- ja terveystoimien palveluille sekä pelastustoimelle asetettavat valtakunnalliset nelivuotiset tavoitteet sekä ministeriöiden antama ohjaus. Sotepe-toimialaa ohjataan lainsäädännöllä sekä ministeriöiden kanssa käytävissä vuosittaisissa neuvotteluissa.

Sotepe-uudistus poikkeaa Uudellamaalla muusta maasta erikoissairaanhoidon osalta. Erikoissairaanhoidon toimijana on uusi HUS-yhtymä, jolla on laissa säädettyä ja HUS-järjestämissopimuksessa sovittua erikoissairaanhoidon liittyvien tehtävien järjestämisvastuuta. Sotepe-toimiala tuottaa edelleen myös itse erikoissairaanhoidon. Uudellamaalla syntyy uusi yhteistyömalli Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelujen, hyvinvointialueiden palvelujen sekä erikoissairaanhoidon välille. Perustason palvelujen ja erikoissairaanhoidon yhteistyön ja ohjauksen vahvistaminen sekä palvelujen yhteensovittaminen Helsingin ja HUS-yhtymän sekä Uudenmaan hyvinvointialueiden yhteistyönä ovat keskeisessä roolissa tulevana vuosina.

Talouden ohjauksessa merkittäviä muutoksia ovat valtion rahoitus sekä erikoissairaanhoidossa HUSin ohjaus. Jatkossa HUS-yhtymän ohjauksessa Helsingin kumppaneina ovat Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialue.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla velvoittaa Helsingin kaupungin eriyttämään (20 §) sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen talouden muusta kaupungin taloudesta. Talousarviossa sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala (Sotepe) esitetään erillisenä osana, jolla on omat käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosat.

Sotepe-uudistukseen liittyen Helsingin tulee laatia mm.:

- sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelustrategia
- pelastustoimen palvelutasopäätös
- HUS-järjestämissopimus,
- yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden yhteistyösopimus,
- hyvinvointikertomus ja -suunnitelma yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa,
- valmiussuunnitelma,
- sosiaali- ja terveydenhuollon omavalvontaohjelma,
- henkilöstö- ja koulutussuunnitelma.

Helsinki ei laadi erillistä hyvinvointialuestrategiaa, koska sitä vastaa Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025.

Vuoden 2023 keskeisimmät toimintaympäristön muutokset

Vuoden 2023 alusta lukien sotepe-palvelut rahoitetaan suoraan valtiontalouden menokehystä. Uudellamaalla rahoitus tulee Helsingin kaupungin sotepe-toimialalle ja neljälle hyvinvointialueelle. Palvelujen kokonaisrahoitus perustuu yleiskatteelliseen laskennalliseen valtion rahoitukseen, maksu- ja myyntituloihin sekä mahdollisiin hanke- ja vastaaviin rahoituksiin. Kunta-Helsinki ei enää rahoita sotepe-toimialan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen kustannuksia eikä valtuusto voi myöntää sotepe-toimialalle talousarvion ylitysoikeutta.

Valtion rahoitus sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä pelastustoimeen on yleiskatteellista, eli hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki päättävät itsehallintonsa nojalla rahoituksen käytöstä ja kohdentamisesta eri sotepe-toiminnoille. Rahoitus koostuu laskennallisesta rahoituksesta ja siirtymätasauksesta. Laskennallinen rahoitus määräytyy valtion määrittämällä laskentaperiaatteilla, joissa huomioidaan esimerkiksi alueiden väestömäärä sekä palvelutarve pohjautuen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n) tutkimuksien mukaisiin palvelutarvekertoimiin. Tarvetekijät kattavat sairastavuustietoja, ikärakenteen, sosioekonomisia tekijöitä sekä muita taustatietoja. Rahoituskriteerit huomioivat palvelutarpeen eroja mutta eivät tuotantokustannusten eroja (esim. toimitilakustannukset) eri hyvinvointialueilla. Tilastoinnin laadun varmistamisella voidaan kuitenkin vaikuttaa palvelutarvekertoimiin ja sitä kautta myös rahoituksen jakaantumiseen hyvinvointialueiden välillä.

Valtaosa Helsingin ja muiden hyvinvointialueiden rahoituksesta perustuu sote-palvelutarvekertoimiin, jotka eivät huomioi lainkaan riittävästi Helsingin erityispiirteitä ja tarpeita. Rahoitusmallissa ongelmallista on, että hyvinvointialueen osuus koko maan vuoden 2022 siirtymästä kustannuksista perustuu tilinpäätöksen 2021 ja talousarvion 2022 keskiarvolukuun, mikä pienentää Helsingin siirtymätasauksen määrää. Lisäksi valtion rahoituslaskelmissa ei ole otettu huomioon todellista inflaatiokehitystä eivätkä tehdyt korotukset vastaa hinnankorotus- ja muihin kustannustason paineisiin tai kata riittävästi koronan aiheuttamaa palveluvelkaa.

Laskennallisten ja siirtyvien kustannusten eroa tasaa siirtymätasaus, joka sisällytetään vuoden 2023 rahoitukseen täysimääräisesti. Tulevina vuosina siirtymätasaus vähenee asteittain, -10 euroa/asukas vuonna 2024 ja lopputilanteessa -100 euroa/asukas vuonna 2029. Vuoden 2029 tilanteen siirtymätasaus on toistaiseksi pysyvä.

Valtion rahoituksella tulee turvata perustuslain edellyttämällä tavalla riittävien sotepe-palvelujen järjestäminen. Sotepe-uudistuksen yhtenä tavoitteena on myös kustannusten kasvun hillintä. Niukassa budjettitilanteessa tämä edellyttää toiminnallisia muutoksia, joilla voidaan sopeuttaa toiminta Helsingin saamaa kokonaisrahoitusta vastaavasti. Myös asiakasmaksujen keräämisellä voidaan vähentää sopeutustarvetta.

Valtion myöntämän laskennallisen sotepe-rahoituksen tasoa korotetaan vuodesta 2023 lukien vuosittain rahoituslaissa määritellyillä tekijöillä. Rahoituksessa otetaan huomioon myös hyvinvointialueille tulevien uusien tehtävien rahoitus. Uusien tehtävien rahoitus on vuonna 2023 laskettu keskimääräisten kustannusten mukaan ja se ei kata täysimääräisesti Helsingille aiheutuvia kustannuksia.

Valtio on varannut tehtävämuutoksiin erillisen rahoituksen, jonka perusteella on laskettu Helsingin laskennallinen osuus. Laskelmat perustuvat tämänhetkisiin tietoihin ja arvioihin, ja saattavat vielä muuttua. On välttämätöntä jatkaa vaikuttamistyötä valtionrahoituksen tason oikaisemiseksi tarvetta vastaavalle tasolle. Syytä on korostaa myös tarvetta varautua väestön ikääntymisestä ja väestönkasvusta johtuvaan palvelutarpeen kasvuun edelleen vuonna 2023.

Valtion rahoituksen kasvu verrattuna siirtyviin kustannuksiin on noin viisi prosenttia. Kun huomioidaan uudet rahoituksesta katettavat velvoitteet sekä lakisääteisten tehtävien rahoitus, kasvu vuoden 2022 toimintamenoihin on reilu kolme prosenttia. Kun huomioidaan valtion rahoitukseen sisältyvien tehtävämuutosten rahoitus, jää kasvu vuoden 2022 tilastoituihin talousarvioitietoihin alle kahteen prosenttiin. Niukkenevan rahoituksen vuoksi, tuottavuutta tulee tulevina vuosina parantaa merkittävästi.

Toimialan kehittämistoimintaa rahoitetaan enenevässä määrin valtionavustuksilla. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa (2020–2023) jatketaan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) myöntämällä rahoituksella. Painopisteenä on asiakaslähtöinen sote-palvelujen yhteensovittaminen. Ohjelma tähtää toimintatapojen uudistamiseen sekä ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien kehittämiseen. Valtakunnallisina tavoitteina ovat

1. parantaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta, oikea-aikaisuutta ja jatkuvuutta
2. siirtää toiminnan painotusta ehkäisevään ja ennakoivaan työhön
3. varmistaa palveluiden laatu ja vaikuttavuus
4. vahvistaa palveluiden monialaisuutta ja yhteen toimivuutta
5. hillitää kustannusten nousua.

Digitaalisuuteen liittyvien toimintatapojen kehittäminen on keskeinen osa kaikkien tavoitteiden toteutumista. Helsingissä ohjelman painopisteitä ovat sote-palvelujen pitkäjänteisen kehittämistyön jatkaminen sekä valittujen toimintamallien (terveys- ja hyvinvointikeskus, perhekeskus ja senioripalvelut) palvelujen integraation vahvistaminen.

Toimialalla laajennetaan myös Suomen kestävän kasvun ohjelmaan (RRP) perustuvaa Kestävän kasvun hanketta (2022–2025). Rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU). Tavoitteina ovat sote-palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen sekä työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi. Erityisesti heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden hoidon ja palveluiden saatavuutta parannetaan sekä puretaan hoito- ja palveluvelkaa, vahvistetaan ennaltaehkäisyä ja ongelmien varhaista tunnistamista. Lisäksi otetaan käyttöön hoitotakuuta edistäviä palvelumuotoiluja digitaalisia innovaatiota.

EU-hankerahoitus voi jatkossa tarjota valtion rahoitusta täydentävää rahoitusta palvelujen kehittämiseen, joten EU-rahoitusmahdollisuuksien tarkastelu ja kansainvälisiin hankkeisiin osallistuminen on tulevaisuudessa tärkeää.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan palvelustrategia laaditaan talouden ja toiminnan suunnittelua sekä johtamista varten (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 11 §). Palvelustrategiaesitellään valtuuston hyväksyttäväksi syksyllä 2022. Pelastustoimea ohjaa pelastustoimen palvelutasopäätös (laki pelastustoimen järjestämisestä, 6 §).

Palvelustrategia tukee Helsingin kaupunkistrategian toteuttamista ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon eri asiakasryhmien palveluille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Uusi lainsäädäntö määrittelee palvelujen järjestämisvastuuta aikaisempaa täsmällisemmin. Sotepe-uudistuksen myötä palvelujen järjestämisen kokonaisuutta arvioidaan aiempaa systemaattisemmin. Palvelustrategiassa kaupunkistrategian tavoitteita täsmennetään ja täydennetään toimialan yhteisillä järjestäjätason tavoitteilla, keinoilla ja lupauksilla helsinkiläisille.

Palvelujen järjestämistä vahvistamalla vastataan tulevina vuosina odotettavissa oleviin toimintaympäristön muutoksiin. Palvelustrategiassa asetetaan pidemmän aikavälin tavoitteita järjestämisen johtamiselle, henkilöstön saatavuudelle ja pysyvyydelle, ohjaukselle ja palvelujen yhteensovittamiselle, järjestämistavoille ja kustannusvaikuttavuudelle sekä palvelujen laadulle ja saatavuudelle. Järjestämisen osaamista vahvistamalla parannetaan palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta.

Sotepe-toimialan johtamisessa, suunnittelussa ja arvioinnissa käytetään pohjana nk. nelimaali-viitekehystä, jonka kaikkia neljää tavoitetta edistetään yhtäaikaaisesti:

1. Tuottavuus: panos-tuotos-suhde, palvelutuotannon turhien kustannusten vähentäminen ja hukan poisto
2. Asiakaskokemus ja saatavuus: asiakkaan kokemus kuulluksi tulemisesta ja osallisuudesta, kokemus autetuksi tulemisesta sekä palveluun pääsy viiveettä,
3. Vaikuttavuus: palvelun laatu ja tavoitteiden (hyvinvointi ja terveys) saavuttaminen, asiakkaan saama apu sekä tavoiteltu muutos
4. Henkilöstökokemus: henkilöstön työhyvinvointi ja hyvä työsuoritus, sisäinen motivaatio sekä yhteinen työ ja itseohjautuvuus.

Lainsäädäntö

Eduskunta on hyväksynyt 23.6.2021 sotepe-uudistusta koskevat keskeiset lait ja ne tulevat voimaan porrastetusti:

- Laki hyvinvointialueesta (611/2021)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)
- Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021)
- Hyvinvointialue- ja maakuntajakolaki (614/2021)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2021)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta (616/2021)
- Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (618/2021)
- Laki tuloverolain muuttamisesta (619/2021)
- Laki hallintolain muuttamisesta (637/2021)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta (711/2021)
- Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021)

Uudistuksesta seuraa muutoksia 112 muuhun lakiin. Muutokset koottiin hallituksen esitykseen HE 56/2021, josta eduskunta päätti 7.6.2022.

Pääosa lakimuutoksista on teknisiä. Niihin sisältyy kuitenkin myös joitakin täsmennyksiä erityisesti Uudenmaan erillisratkaisuun ja pelastustoimen uudistukseen liittyen. Samoin erityisesti terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain säännöksiä kumottiin, koska niiden sisältö on nykyään koottu pääasiassa sote-järjestämislakiin (612/2021). Säännösten kumoaminen ei siis tarkoita velvoitteiden poistumista, vaan niitä säännellään uudessa lainsäädännössä. Potilastietojen käsittely Uudellamaalla on erotettu omaksi esityskokonaisuudekseen (HE 18/2022) alkuvuodesta 2022.

Valmisteilla on lisäksi useita sotepe-toimialaan vaikuttavia lakiuudistuksia, joiden toiminnalliset ja kustannuksia koskevat vaikutukset pyritään ennakoimaan:

- Vammaispalvelulain uudistus,
- Mielenveys- ja päihdelainsäädännön uudistus,
- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskeva lakiuudistus,
- Työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttaminen,
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttaminen,
- Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaki (yleislaki valvonnasta, joka sisältää sekä palvelunjärjestäjän että palveluntuottajan valvontaa koskevat säännökset),
- Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen pelastustoimen omavalvonnasta,
- Toimeentulotukilaki,
- Laki asumisneuvonnan rahoituksesta,
- Ihmiskauppalaki,
- Laki sosiaalisesta luototuksesta, sekä
- Laki potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista.

Suomessa järjestetään eduskuntavaalit huhtikuussa 2023. Sotepe-toimiala osallistuu sekä kaupunkiyhteiseen että muiden Uudenmaan hyvinvointialueiden kanssa tapahtuvaan valmisteluun, jossa tavoitteena on vaikuttaa tulevan hallitusohjelman linjauksiin.

Keskeisintä nykyisessä hallitusohjelmassa on Helsingin sotepe-toimialan kannalta sotepe-uudistusta koskevan uuden lainsäädännön toimeenpano. Muita keskeisiä nykyisen hallitusohjelman sisältöjä ovat:

- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) toimeenpanon jatkaminen
- Omaishoidon kehittäminen
- Ympäri vuorokautisen hoidon hoitajamitoitus
- Hoitotakuun tiukentaminen perusterveydenhuollossa
- Monikanavarahoituksen purkaminen
- Sosiaaliturvuudistus
- Asunnottomuuden puolittaminen 2023 mennessä ja poistaminen 2027 mennessä.

Sotepe-uudistukseen ja muihin lakiuudistuksiin liittyen sotepe-toimiala valmistautuu useisiin toiminnallisiin ja rakenteellisiin muutoksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusjaoston 6.6.2022 päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen järjestöavustusten hallinnollinen käsittely ja valmistelu keskitetään kaupunginkansliaan. Valtionperintönä saatavista varoista rahoitettavat avustukset ovat jatkossa kunta-Helsingin avustuksia, joten niistä päätetään kaupunginkansliassa. Valtion rahoituksesta rahoitettavista sotepe-avustuksista päättää sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta.

Stadin asukastalotyö siirtyy henkilöstön, tilojen ja toiminnan kokonaisuutena sote-toimialalta kaupunginkanslian alaisuuteen vuoden 2023 alusta.

Työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua (TYP) koskevan lakimuutoksen johdosta on selvitetty palvelun järjestämistä jatkossa Helsingissä. Tällä hetkellä palvelu on kanslian elinkeino-osastolla, toteutusta vuoden 2023 alusta valmistellaan yhteistyössä sote-toimialan ja kaupunginkanslian välillä.

Hävikkiruokaterminaali ja ruoka-avun kehittämistoiminta sekä näistä vastaava henkilöstö siirtyy sote-toimialalta kaupunginkanslian viestintäosaston osallisuus ja neuvonta -yksikköön.

Helsingissä oppilas- ja opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologitoiminnan järjestämis- ja rahoitusvastuu on Helsingissä sotepe-toimialalla ja tuottajana toimii kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Oppilas- ja opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja järjestetään laissa määritellyn mitoituksen mukaan. Toimialat ovat laatineet sopimuksen palvelujen tuottamisesta.

Vammaisten lasten aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon järjestämisvastuu siirtyy sosiaali- ja terveystoimialalle 1.1.2023 alkaen, mutta palvelujen tuottaminen säilyy Helsingissä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla.

Sotepe-uudistuksen myötä nykyiset kehitysvammaisten erityishuoltopiirit lakkautetaan ja palvelujen järjestäminen siirtyy hyvinvointialueille. Helsinki päättää itse kehitysvammaopoliinikan palvelujen järjestämisestä. Muilta osin kehitysvammaisten terveyspalveluiden järjestämisestä sovitaan HUSin kanssa järjestämissopimuksessa. Uudistukseen liittyy Kärkullan kuntayhtymän (ruotsinkieliset palvelut) joidenkin tehtävien, toimitilojen ja henkilöstön siirto Helsingin kaupungille liikkeenluovutuksena. Muutokset palvelujen järjestäjän ja tuottajan toimialueissa eivät vaikuta asiakkaiden kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Ehdotus uudeksi vammaispalvelulaiksi sisältää säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaalihuollon erityispalveluista. Lakiehdotus sisältää uusia velvoitteita ja palveluja, joista taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävin on hengityshalvauksipotilaiden siirto erikoissairaanhoidosta vammaispalveluiden vastuulle.

Sotepe-toimiala huomioi toiminnan ja talouden suunnittelussa myös lastensuojelun henkilöstömitoituksen muutoksen (30 lapsen enimmäisasiakasmäärä), lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman jatkon, lastensuojelun jälkihuollon laajentumisen (ikärajan nousu), kansallisen mielenterveysstrategian toteuttamisen, kotihoitoon kehittämisen, mahdollisen perusterveydenhuollon hoitotakuun toteuttamisen, ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen muutokset sekä yksityisen hoidon ja tutkimusten Kela-korvausten leikkaukset..

Hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön mukaan väestönsuojien huolto ja ylläpito eivät kuulu hyvinvointialueelle. Pelastusviranomaisen vastaa pelastuslain ja valmiuslain mukaisista tehtävistä, joihin suojien ylläpito ei kuulu. Ylläpito kuuluu omistajan eli kunnan vastuulle. Pelastuslaitos on huolehtinut Helsingin kaupungin omistamista kallioväestönsuojista ja se tulee jatkossakin tuottamaan tämän palvelun. Kunta-Helsinki vastaa väestönsuojien huollosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista.

Helsingin kaupungin tavoitteena on jatkossakin antaa toimiluvan mukaista pelastajakoulutusta kaupungin omassa pelastuskoulussa. Koulutus on erityisen tärkeää henkilöstön saatavuuden varmistamiseksi, koska pelastusala kärsii henkilöstöpulasta. Pelastajien kouluttamisen kustannuksista huolehtiminen kuuluu valtion vastuulle, ja kaupunki edistää tämän tavoitteen toteutumista niin kaupungin poliittisen kuin viranhaltijajohdon kautta yhdessä sisäministeriön kanssa.

Kaupunginhallituksen ja/tai kaupunginvaltuuston päättämät ja päätöksentekoon 2023 menevät toiminnalliset muutokset

Uusien perhe-, terveys- ja hyvinvointi- sekä seniorikeskusrakennusten ja sairaalahankkeiden suunnittelua jatketaan. Päätöksentekoon tuodaan muun muassa Haagan perhe- ja terveys- ja hyvinvointikeskusta koskeva hankesuunnitelma sekä Kalasataman seniorikeskusta koskeva hankesuunnitelma. Myös keskitettyjä vainajatiiloja koskeva hankesuunnitelma ja Maunulan palvelutaloa koskeva hankesuunnitelma etenevät päätöksentekoon.

Kaupungin kestävä ja turvallista kasvua edistetään tiiviissä yhteistyössä maankäytön suunnittelun ja rakennusvalvonnan kanssa. Tavoitteena on varmistaa pelastustoiminnan ja ensihoidon toimintaedellytykset kaupungin kasvun kannalta tarkoituksenmukaisella ja turvallisella tavalla. Pelastuslaitos panostaa pelastustoiminnan ja ensihoidon palveluverkon kattavuuteen.

Ruotsinkielisten henkilöiden kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi laaditaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021, 39 §) mukainen kaksikielisten hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin yhteistyösopimus. Valmistelua koordinoi Varsinais-Suomen hyvinvointialue. Sopimus tulee muun muassa sisältämään työnjaon ja yhteistyön sellaista ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen osalta, joita on tarkoituksenmukaista toteuttaa vain osassa hyvinvointialueita johtuen tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyy kaksikielisten alueiden yhteistyösopimuksen 1.9.2023 mennessä voimaanpanolain (616/2021, 56 §) mukaisesti.

Eteläisen yhteistyöalueen hyvinvointialueiden on laadittava myös järjestämislain 36 §:n mukainen yhteistyösopimus. Yhteistyösopimuksen hyväksymisen menettelytapa on kuvattu järjestämislain pykälissä ja perusteluissa 37–39 § ja kaupunginvaltuusto hyväksyy sopimuksen vuoden 2025 loppuun mennessä. Sopimusta laadittaessa tulee ottaa huomioon edellä kuvattu kaksikielisten hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin välinen yhteistyösopimus.

Helsingin kaupunginvaltuusto tulee asettamaan vuoden 2022 loppuun mennessä kansalliskielilautakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla säädetyin lain mukaisesti (615/2021, 19 §). (Sotepe- jaoston päätös 17.2.2022) Kansalliskielilautakunnan tehtävänä on mm. selvittää, arvioida ja määritellä ruotsin kielellä tarjottavien palveluiden tarvetta ja henkilöstön kielitaitoa sekä seurata ruotsinkielisten palvelujen saatavuutta ja laatua.

Toimintaympäristön riskit ja epävarmuustekijät

Valtionrahoitus sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluille on jäämässä todellista tarvetta alhaisemmaksi, koska rahoituskriteerit eivät huomioi riittävästi Helsingin kannalta merkittäviä sotepe-kustannuksia selittäviä tekijöitä. Laskennalliset kustannukset eivät vastaa todellisia kustannuksia etenkin erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon osalta. Valtion rahoituslaskelma ei huomioi riittävästi Helsingin erityispiirteitä ja tarpeita kuten asunnottomuutta, lastensuojelun sekä vammaisten palvelujen kustannusten kasvua, maahanmuuttajien palveluihin kohdistuvia kustannuksia tai esimerkiksi korkeaa vuokratasoa. Myös pelastustoimen rahoituksen määräytymisperusteet ovat Helsingin osalta epäedulliset, koska laskenta ei huomioi riittävästi asukasmäärän ja asukastiheyden vaikutusta onnettomuuksien lukumäärään ja Helsingin riskiluku on maan pienin, vaikka Helsingissä sijaitsee kaikista Suomen 1. (korkeimman) riskiluokan ruuduista yli 20 %.

Keväällä 2020 alkaneen maailmanlaajuisen koronapandemian vaikutukset näkyvät edelleen vuonna 2023. Erillisiä koronatehtäviä ja koronaan liittyviä toimintoja tarvitaan pandemiatilanteesta riippuen. Myös henkilöstön koronasta johtuviin sairauspoissaoloihin varaudutaan. Pandemian aiheuttaman hoito- ja palveluvelan purkaminen sote-palveluissa jatkuu. Vielä ei ole tiedossa mitä mahdollisia kansanterveydellisiä vaikutuksia aiheuttaa pitkittyneen koronataudin (long-covid) hoidosta sekä koronapandemiasta johtuvan hoito- ja palveluvajeen aiheuttamista sosiaalisista, psykologisista ja terveydellisistä seurauksista.

Sotepe-henkilöstön saatavuudessa on ollut haasteita pitkään ja tilanne on edelleen vaikeutunut. Tästä on seurannut palvelujen supistuksia ja työntekijöiden kuormittuneisuutta. Viime aikojen ongelmat palkanmaksussa ovat heikentäneet kaupungin työantajakuvaa ja vaikeuttaneet henkilöstötilannetta.

Maailmantilanteen epävarmuus keväällä 2022 alkaneen Venäjän hyökkäyssodan johdosta jatkunee vuonna 2023. Hintojen nousu aiheuttaa henkisiä ja taloudellisia haasteita kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Sotepe-toimiala pyrkii turvaamaan erityisesti toimeentulovaikeuksissa olevien ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien elämää ja arkea.

Euroopan muuttuneen turvallisuustilanteen myötä väestönsuojeluun varautumisen sekä pelastustoimen jatkuvuudenhallinnan, huoltovarmuuden ja varautumisen merkitys on kasvanut. Väestönsuojien korjausvelka vaarantaa poikkeusoloihin varautumisen lisäksi väestönsuojien normaaliajan käytön sekä kasvattaa väestönsuojien ylläpito- ja korjauskustannuksia. Myös väestöhälytintjärjestelmää on kehitettävä ja sen kattavuutta parannettava useilla alueilla. Väestönsuojelun strateginen suunnittelu, kaupunkitasoisen väestönsuojeluun varautumisen yhteensovittaminen ja väestönsuojeluorganisaation kouluttaminen tarvitsevat nykyistä vahvempaa asiantuntijaresursointia ja nykyaikaisen kaupunkiyhteisen tietojärjestelmän.

Ilmastonmuutos vahvistaa sään ääri-ilmiöitä ja tämän vuoksi pelastuslaitoksen on lisättävä omaa varautumistaan sekä tuettava kaupunkilaisia omatoimisen varautumisen järjestämisessä. Vähähiilisten energia- ja liikkuemuotojen lisääntyessä pelastustoimessa on varauduttava aurinkosähköjärjestelmien ja sähköautojen latausinfrastruktuurin yleistymiseen tiiviissä kaupunkirakenteessa. Sähkön mahdollisiin katkoihin ja jakeluhäiriöihin tulee myös varautua.

Kaupunkistrategian toteuttaminen

Helsingin kaupunkistrategian 2021–2025 yhteensä 13 painopisteistä seuraavat neljä ovat sotepe-toimialan kannalta keskeisiä:

1. vastuullinen talous kestävän kasvun perustana,
2. helsinkiläisten hyvinvointi ja terveys paranevat,
3. henkilöstölle vetovoimainen Helsinki sekä
4. älykästä Helsinkiä johdetaan tiedolla ja digitalisaatiota hyödyntäen.

Sotepe-uudistuksen myötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmaan on lisätty turvallisuus.

Vastuullinen talous kestävän kasvun perustana

Edellä mainitut toimintaympäristön muutokset sekä palvelutarpeen kasvu, kustannus- ja ansiotason kehitys sekä lainsäädännön muutokset aiheuttavat sotepe-toimialalle merkittäviä taloudellisia vaikutuksia vuodelle 2023. Lisäksi toimintaan vaikuttaa koronapandemiasta johtuva hoito- ja palveluvelka. Inflaatiovauhti tulee olemaan talousarviovuonna suurempi kuin valtion rahoituslaskelmassa huomioitu kustannustason nousu. Lisäksi tiukkeneva talouskehitys tuo palvelujen järjestämiseen aiempaa enemmän haasteita, koska sotepe-uudistus tulee pienentämään Helsingissä palveluihin käytettävissä olevia määrärahoja. Helsingin näkemys on, että valtion tulee rahoituslaskelmissa huomioida kustannustason muutokset täysimääräisesti.

Valtion rahoituksen mittakaava säilyy ensi vaiheessa nykyisellä tasolla, koska siirtymätasaus tasaa siirtyvien kustannusten ja laskennallisen rahoituksen eroa. Helsingillä on entistä suurempi vastuu vaikuttavien ja kustannustehokkaiden palveluiden järjestämisessä tiukentuneesta säätelystä ja tulevasta rahoituksen kiristymisestä johtuen. Tulevina vuosina resurssit palvelujen järjestämiseen ovat entistä rajallisemmat ja samaan aikaan palvelutarve kasvaa. Palvelujen järjestäjälle tulee uusia velvoitteita ja valtion strateginen ohjaus sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluissa vahvistuu. Tämän muutoksen vaikutuksia järjestämisen kokonaisuuteen on arvioitava aiempaa suunnitelmallisemmin. Vahva palvelujen järjestäminen tarkoittaa kokonaisuuden hyvää hallintaa, jotta tulevaisuudessa ymmärretään entistä paremmin, mitä palveluja helsinkiläiset tarvitsevat ja mistä he hyötyvät, mitä ratkaisut maksavat ja mistä kustannukset syntyvät.

Tuottavuuskehityksen seurantaan jatketaan vuonna 2023. Koronapandemia vaikeuttaa mittarien vertailtavuutta. Tuottavuutta parannetaan mm. kehittämällä digitaalisia palveluratkaisuja ja kevyempiä palvelurakenteita. Lisäksi asukkaille pyritään tarjoamaan enemmän varhaisen puuttumisen palveluja, jotta raskaimmilla ja kalliimmilla palveluilla vältytään.

Sotepe-toimialan tarkemmat toimenpidesuunnitelmat tuottavuuden parantamiseksi laaditaan vuoden 2023 toimintasuunnitelmaan sen jälkeen, kun valtionrahoitus on varmistunut.

Helsinkiläisten hyvinvointi, terveys ja turvallisuus paranevat

Helsingin tavoitteena on sujuvampi hoitoon pääsy perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon palveluihin. Jonotusajat ovat venyneet osin koronapandemian seurauksena pitkiksi. Terveysasemien hoitotakuulle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet alkuvuoden 2022 aikana kiireellisen hoidon osalta hyvin, samoin sairaanhoitajien kiireettömän hoidon osalta. Myös suun terveydenhuollon välitön yhteydenaanti on saatu nostettua alkuvuonna 2022 lähelle tavoitetasoa. Sen sijaan terveysasemien ensikontaktissa toteutunut hoito ja kiireettömän hoidon toteutuminen lääkärin hoidon osalta eivät ole toteutuneet alkuvuoden aikana tavoitteen mukaisesti ja näiden toteutumiseen tulee panostaa edelleen vuonna 2023.

Terveellisiä elintapoja edistetään hyödyntämällä digitaalisia työvälineitä ja palveluja, kuten chatbotteja, Omaolo terveystarkastusta ja hyvinvointivalmennuksia. Terveystyöryhmä- ja Preventio jyrää -hankkeita jatketaan ja niiden toteutukseen voidaan käyttää Kestävän kasvun ohjelman rahoitusta. Liikkumisen puheeksi ottamista, motiivointia sekä palveluohjausta vahvistetaan eri palveluissa.

Asiakkaiden liikkumiseen ja kulttuurin harrastamiseen liittyvää motiivointia, palveluohjausta ja seuranta jatketaan yhteistyössä kulttuurin ja vapaa-ajan sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialojen kanssa. Kaupunkitason yhteistyö mukaisesti huomioidaan myös lasten harrastamisen tukeminen. Osana Kestävän kasvun ohjelmaa aloitetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen monialaisen palvelukonseptin sekä digitaalisen palvelutarjottimen suunnittelu kansallisessa yhteistyössä. Toimialan järjestöyhteistyötä vahvistetaan osana sotepe-järjestämistehtävää.

Lasten, nuorten ja aikuisten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja vahvistetaan lisäämällä näyttöön perustuvia psykososiaalisia hoitoja, kehittämällä hoitomuotojen porrasteisuutta ja pilotoimalla aikuisten palveluissa terapianavigaattoria ja nuorten palveluissa interventionavigaattoria. Kehitystyötä tehdään yhteistyössä kansallisen Terapiat etulinjan -hankkeen kanssa.

Helsingin tavoitteena on ehkäistä lastensuojelun asiakasmäärien kääntyminen kasvuun. Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät ovat olleet laskussa jo useamman vuoden ajan. Korona-aika teki asiakkuuksiin hetkellisesti pienen nousun, joka on nyt saatu laskemaan. Sijoitettujen lasten asiakasmäärä on pysynyt suhteellisen tasaisena vuosien saatossa. Lastensuojelun suurin haaste on vaativien palvelujen tarpeen, mistä seuraa korkeita kustannuksia ja pidempiä sijoitusjaksoja.

Palveluissa käytetään asiakassegmentointia eli asiakkaat ryhmitellään palvelutarpeen mukaan, jotta palvelut voidaan kohdentaa optimaalisesti. Ryhmittely on yksi tekijöistä, jolla voidaan vaikuttaa saatavuuden parantumiseen terveysasemilla ja suun terveydenhuollossa. Myös palvelujen vaikuttavuuden mittaamista kehitetään.

Helsingin kaupungin turvallisuutta parannetaan kehittämällä pelastustoiminnan ja ensihoitopalvelun saatavuutta. Pelastustoiminnan ja ensihoidon edellytykset turvataan kasvavassa ja kehittyvässä kaupungissa yhteistyössä maankäytön ja liikenteen suunnittelun kanssa. Kaupunkitasoista väestönsuojeluun varautumista kehitetään toimialarajat ylittävässä yhteistyössä. Digitaalisen turvallisuusviestinnän menetelmiä, kanavia ja kattavuutta parannetaan.

Helsingin tavoitteena on poistaa asunnottomuus vuoteen 2027 mennessä. Toimiala tulee noudattamaan uutta syksyllä 2022 laadittavaa ohjelmaa asunnottomuuden poistamiseksi. Ohjelma tulee sisältämään erilaisia toimenpiteitä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

Vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä edistetään ja syrjäytymistä ehkäistään vahvistamalla digiosaamista ja -osallisuutta työtoiminnan DOT-hankkeessa sekä vammaistyön digivalmennusryhmäpiloissa.

Henkilöstölle vetovoimainen Helsinki

Henkilöstön saatavuus ja pysyvyys ovat sotepe-toimialan keskeisiä haasteita vuonna 2023 ja koko strategiakaudella. Henkilöstön pysyvyyttä tuetaan parantamalla henkilöstökokemusta ja edistämällä henkilöstön sisäistä liikkuvuutta sekä osatyökykyisten työllistymistä. Hyvä johtaminen ja henkilöstön hyvinvointi korostuvat hyvän työnantajan piirteinä. Valmentava ja osallistava johtaminen on tärkeä osa hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Hyvä yhteistoiminta on avain henkilöstön osallisuuteen ja sitoutumiseen. Rekrytointia ja markkinointia parannetaan edelleen.

Sotepe-toimialan palvelustrategian valmistelussa on muotoiltu henkilöstöä koskevat tavoitteet:

1. Varmistamme, että olemme kilpailukykyinen työnantaja panostamalla palkkakehitykseen ja rekrytointiin,
2. Panostamme hyvään esihenkilötyöhön, mahdollistamme jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen sekä luomme työilmapiirin, joka kannustaa oman työn kehittämiseen,
3. Parannamme työhyvinvointia mahdollistamalla työn joustoja sekä järkevöittämällä henkilöstörakennetta ja työnjakoa
4. Henkilöstömme osallistuu palvelujen ja eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittämiseen palveluketjujen parantamiseksi.

Henkilöstön saatavuutta ja pysyvyyttä parannetaan muun muassa tarjoamalla uralla kehittymisen mahdollisuuksia ja kehittämällä työnantajakuva sekä palkkakilpailukykyä talousarvion sallimissa rajoissa. Henkilöstön saatavuuden kannalta kriittisten ammattiryhmien riittävään mitoittamiseen ja rekrytointiin samoin kuin koulutukseen panostetaan. Koulutettujen pelastajien saatavuus varmistetaan, jotta toiminta uusilla pelastusasemilla voidaan käynnistää ja jotta rekrytoinnit muun muassa eläköitymisen seurauksena saadaan toteutettua.

Älykästä Helsinkiä johdetaan tiedolla ja digitalisaatiota hyödyntäen

Digitalisaatiokehityksessä osallistutaan kansalliseen ja alueelliseen kehittämiseen. Myös Apotti-järjestelmän aktiivinen parantaminen jatkuu. Johtamisessa hyödynnetään digitaalisuutta aiempaa enemmän ja palveluissa vahvistetaan tiedolla johtamista. Toimialan tiedolla johtaminen ja tietoaalratkaisu kytketään osaksi kaupungin datastrategian kehittämistä.

Tietoon perustuvia ennakoivia palveluja sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen digitaalisia palveluja kehitetään. Perheentuki.fi -sisältöä ja sovellusta kehitetään tukemaan itsehoitoa. Valtakunnallista sähköisen perhekeskuksen kehittämistä jatketaan. Hyvinvointitarkastukset ja elintapavalmennuksia otetaan käyttöön, ja ne integroidaan Apottiin. Liikkumisen ja kulttuurin etäpalveluja kehitetään ikääntyneille kaupunkiyhteisesti. Perhe- ja sosiaalipalveluissa kehitetään rakenteita asiakastarvelähtöiselle järjestöyhteistyölle ja vahvistetaan yhteistyötä järjestöjen kanssa. Omaolon ja Terveyshyötyarvion kehittämistä ja integroimista Apottiin jatketaan.

Etäpalvelujen käyttöä lisätään ja etäyhteyksiä hyödynnetään moniammatillisessa yhteistyössä. Pikaviestintäratkaisujen ja robotiikkaratkaisujen käyttö asiakaspalveluissa lisääntyy ja korvaa osin puhelimitse tapahtuvat yhteydenotot. Asiakas hyötyy ajasta ja paikasta riippumattomista palveluista samalla kuin palvelujen järjestäjä tai tuottaja säästää kustannuksissa. Kuitenkin myös puhelimitse annettavia palveluja tarvitaan tulevaisuudessa ja myös niiden kehittämistä jatketaan.

Maisa-asiakasportaaliin voi asioida sähköisesti sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa. Maisan saavutettavuutta ja käytettävyyttä kehitetään edelleen sekä sen toiminnallisuuksia lisätään.

Palvelustrategian digipalvelulupauksessa huomioidaan erilaiset palvelutarpeet sekä asiakkaiden kyvyt digitaalisia palveluja kehitettäessä. Digitaalisten palvelujen palvelulupaus on: digitaaliset yhteydenottokanavat ovat käytössä ympäri vuorokauden ja niiden kautta tuleviin yhteydenottoihin vastataan kahden arkipäivän kuluessa.

Ammattilaisen työtä helpotetaan digitaalisilla ratkaisuilla. Ohjelmistorobotiikkaratkaisuilla automatisoidaan rutiiniluonteista työtä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista ja mahdollista. Ammattilaisten työskentelyyn, työvuorojen suunnitteluun ja toimitilojen tehokkaamman käytön ohjaamiseen kehitetään toiminnanohjausjärjestelmää.

Digitalisaatiota kehitetään ja hyödynnetään aktiivisesti sekä omilla toimenpiteillä että valtakunnallisilla toimilla, joista erityisesti onnettomuuksien ehkäisyn ja pelastustoimen sähköisen asiointin valtakunnalliset ratkaisut ovat tärkeitä palveluiden kehittämiseksi kaupunkistrategian mukaisesti sujuvammiksi sekä ajasta ja paikasta riippumattomiksi. Hälytys-, johtamis- sekä tilannekuvajärjestelmien kehittämistä jatketaan yhteistyössä valtakunnallisella tasolla.

Pelastustoimen ICT-palvelujen integroiminen osaksi sotepe-toimialan yhteisiä ICT-palveluja suunnitellaan vuoden 2023 aikana siten, että muutokset voidaan toimeenpanna 1.1.2024.

Kaupunkistrategian poikkihallinnolliset ohjelmat

Helsingin kaupunkistrategiaa toteutetaan valtuustokaudella 2021–2025 neljällä poikkihallinnollisella ohjelmakokonaisuudella, jotka ovat 1. vastuullinen ja kestävä talous, 2. kunnianhimoinen ilmastovastuu, 3. viihtyisä kaupunki sekä 4. segregoation ehkäiseminen. Näistä vastuullinen ja kestävä talous on nostettu erikseen sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan strategiseksi tavoitteeksi, ja se on kuvattu kohdassa 4.1. Myös muiden ohjelmien kaupunkiyhteiseen työhön osallistutaan, ja niiden toteutusta sotepe-toimialalla tarkennetaan myöhemmin.

Talousarvion toiminnan tavoitteet

Sotepe-toimialalla on yhteensä seitsemän sitovaa toiminnan tavoitetta, joiden avulla toteutetaan kaupunkistrategiaa. Sitovat tavoitteet ovat: 1. Edistämme helsinkiläisten hyvinvointia ja terveyttä ja ehkäisemme syrjäytymistä. 2. Kiireellinen ensihoito toteutuu tilaajan vaatimusten mukaisesti. 3. Liikkumissopimus on käytössä kaikissa sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalveluissa. 4. Iäkkäiden ympärivuorokautisessa laitoshoidossa olevien määrä vähenee. 5. Asiakkaiden aktiivista Maisan käyttöä tuetaan tehostamalla asiakkaiden Maisa viesteihin vastaamista. 6. Pelastustoiminnan toimintavalmius on riittävä ja tarkoituksenmukainen. 7. Onnettomuuksia ehkäistään lisäämällä kaupunkilaisten ja Helsingissä toimivien tahojen kykyä estää onnettomuuksia ja rajoittaa niiden vaikutuksia. Sitovilla toiminnan tavoitteilla tavoitellaan helsinkiläisten terveyden ja hyvinvoinnin sekä turvallisuuden paranemista.

Kaupunkiyhteisiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) tavoitteita on kaksi. Ensimmäinen tavoite on parantaa mielen hyvinvoinnin varhaista tukea lasten ja nuorten arjessa. Toimialan toimenpiteenä on perhe- ja sosiaalipalvelujen lasten ja nuorten peruspalveluissa ja varhaisen tuen palveluissa, että henkilökunta on perehtynyt ja ottanut käyttöön CA-mallin eli puheeksi oton työkalun. Peruspalvelut sisältävät lasten neuvolatoiminnan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, varhaisen tuen palvelut sisältävät lapsiperheiden kotipalvelun, lapsiperheiden sosiaaliohjauksen ja perheneuvolan. Tavoitteena on, että 70 prosenttia henkilöstöstä on perehtynyt ja 50 prosenttia on ottanut CA-mallin käyttöön.

Toisena kaupunkiyhteisenä HYTE-tavoitteena on parantaa ikäihmisten mahdollisuuksia lähteä liikkeelle, liikkua ja harrastaa yhdessä. Ensimmäisenä toimenpiteenä on, että liikkumissopimus on käytössä kaikissa sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalveluiden palveluissa. Tavoitteena on 70 prosentin käyttöönottoaste sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen asiakkaista. Toisena toimenpiteenä on, että Seniori-infon jalkautuvassa työssä annetaan liikkumiseen ja liikuntaan kannustavaa tietoa ja ohjausta, huomioiden Liikuntaluri-palvelu. Tätä mitataan Seniori-infon jalkautuvan työn jalkautumisten määrällä.

Kaupunkiyhteisinä muina toiminnan tavoitteina ovat käyttötalouden tuottavuuden parantaminen ja kaupunkiuudistus.

Kaupunkistrategian mukainen kaupunkiorganisaation käyttötalousmenojen tuottavuustavoite on 0,5 prosenttia. Sotepen osalta tarkemmat toimenpidesuunnitelmat tavoitteen toteuttamiseksi laaditaan vuoden 2023 toimintasuunnitelmaan, kun valtionrahoitus varmistuu.

Kaupunkiuudistuksen talousarvion 2023 kaupunkiyhteinen tavoite on, että turvallisuuden tunnetta parannetaan kaupunkiuudistusalueilla kaupunkiympäristöä ja palveluita kehittämällä. Toimialan tavoitteena on matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalvelujen lisääminen kaupunkiuudistusalueilla sekä pelastustoiminnan riittävä ja tarkoituksenmukainen toimintavalmius. Mittarina pelastustoiminnassa on I-riskialueella keskimääräinen lähtö- ja ajoaika kohteeseen ensimmäisellä 1+3-vahvuisella yksiköllä enintään kuusi minuuttia vähintään 50 prosentissa tehtävistä.

SITOVAT TOIMINNAN TAVOITTEET			
Strategian painopiste	Tavoite	Mittari(t)	Kytkeytyminen strategian ohjelmiin
Helsinkiäisten hyvinvointi ja terveys paranevat	Edistämme helsinkiläisten hyvinvointia ja terveyttä ja ehkäisemme syrjäytymistä.	Mittari 1: Osana lasten ja nuorten mielenterveysongelmien toimeenpanosuunnitelmaa parannetaan nepsy-asiakkaiden hoidon ja palvelujen saatavuutta. Nepsy-asiakkaiden asiakastytyväisyyden mittaaminen aloitetaan perustason hoitopolulla ja asiakastytyväisyys paranee.	Segregaation ehkäiseminen
		Mittari 2: Lähisuhdeväkivalta lapsiperheissä - palveluketjun toimeenpano eteen suunnitellusti. Lähisuhdeväkivalta-koulutuksiin osallistuu vuonna 2023 vähintään 1 000 työntekijää.	Segregaation ehkäiseminen
		Mittari 3: Asunnottomuus vähenee. Vuoden 2023 loppuun tavoite 800 asunnottomaa.	Segregaation ehkäiseminen
		Mittari 4: Terveysasemien hoitotakuu toteutuu. Kiireellisen hoidon toteutuminen samana tai seuraavana päivänä, kiireettömän hoidon toteutuminen 14 vuorokauden aikana.	Segregaation ehkäiseminen
		Mittari 5: Suun terveydenhuollossa yhteydenotto samana päivänä vähintään 90 % kuukausittain.	Segregaation ehkäiseminen
		Mittari 6: Suun terveydenhuollossa asiakastytyväisyys on vähintään 70 (NPS)	Segregaation ehkäiseminen

		Mittari 7: 20 % kotihoidon säännöllisistä asiakkaista on kuvallisen etähoidon asiakkaita	Segregaation ehkäiseminen
	Kiireellinen ensihoito toteutuu tilaajan vaatimusten mukaisesti.	Mittari 1: Ensihoidon keskimääräinen tavoittamisviive on enintään kahdeksan minuuttia 60 %:ssa kiireellisyysluokkien A ja B tehtävissä.	Viihtyisä kaupunki ja segregaation ehkäiseminen
Vastuullinen talous kestävän kasvun perustana	lääkäiden ympärivuorokautisessa laitoshoidossa olevien määrä vähenee edelliseen vuoteen verrattuna.	Mittari: Ympäri vuorokautisessa hoidossa laitoshoidon osuus vähenee edelliseen vuoteen verrattuna (laitoshoidossa olevien osuus kaikista ympärivuorokautisen hoidon asiakkaista)	Vastuullinen ja kestävä talous
Älykästä Helsinkiä johdetaan tiedolla ja digitalisaatiota hyödyntäen	Asiakkaiden aktiivista Maisan käyttöä tuetaan tehostamalla asiakkaiden Maisa-viesteihin vastaamista.	Mittari: 75 %:iin viesteistä vastataan kahden (2) arkipäivän sisällä.	Viihtyisä kaupunki
Helsingin kaupungin omaleimaisuutta ja turvallisuutta vaalitaan	Pelastustoiminnan toimintavalmius on riittävä ja tarkoituksenmukainen	Mittari: I-riskialueella pelastustoiminnan keskimääräinen lähtö- ja ajoaika kohteeseen ensimmäisellä 1+3-vahvuisella yksiköllä on enintään kuusi minuuttia vähintään 50 %:ssa tehtävistä.	Viihtyisä kaupunki ja segregaation ehkäiseminen
	Onnettomuuksia ehkäistään lisäämällä kaupunkilaisten ja Helsingissä toimivien tahojen kykyä estää onnettomuuksia ja rajoittaa niiden vaikutuksia.	Mittari 1: Tavoitetaso 11 000 turvallisuuspistettä. Vertailuarvo 2021: 10 558 turvallisuuspistettä.	

KAUPUNKIYHTEISET MUUT TOIMINNAN TAVOITTEET			
Strategian painopiste	Tavoite	Mittari(t)	Kytkeytyminen strategian ohjelmiin
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Parannetaan mielen hyvinvoinnin varhaista tukea lasten ja nuorten arjessa	Mittari 1: 70 %:a perhe- ja sosiaalipalvelujen lasten ja nuorten peruspalvelujen ja varhaisen tuen palvelujen henkilöstöstä on perehtynyt CA- malliin eli puheeksi oton työkaluun.	Segregaation ehkäiseminen
		Mittari 2: 50 %:a perhe- ja sosiaalipalvelujen lasten ja nuorten peruspalvelujen ja varhaisen tuen palvelujen henkilöstöstä on ottanut CA- mallin eli puheeksi oton työkalun käyttöön.	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Parannetaan ikäihmisten mahdollisuuksia lähteä liikkeelle, liikkua ja harrastaa yhdessä	Mittari 1: Liikkumissopimus on käytössä 70 % sairaala, kuntoutus- ja hoivapalvelujen asiakkaista.	Segregaation ehkäiseminen
		Mittari 2: Helsingin liikuntapalveluiden puhelinpalvelun Liikuntaluurin kanssa tehtävä yhteistyö on aloitettu: KYLLÄ/EI	
Vastuullinen talous kestävän kasvun perustana	Käyttötalouden tuottavuus paranee	Mittari 1: Sotepe-toimiala lisää tuottavuutta vähintään 0,5 % verrattuna vuoden 2022 toimintamenoihin	Vastuullinen ja kestävä talous
Kaupunki uudistus	Turvallisuuden tunnetta parannetaan kaupunki uudistusalueilla kaupunki ympäristöä ja palveluita kehittämällä.	Mittari 1: Matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalvelujen lisääminen kaupunki uudistusalueilla.	Viihtyisä kaupunki ja segregaation ehkäiseminen
		Mittari 2: Pelastustoiminnan toimintavalmiutta parannetaan valvojan viranomaisen edellyttämälle tasolle perustamalla uusia pelastusasemia ja kevytpelastusasemia: 1/2023 avataan Konalan pelastusasema sekä 6/2023 perustetaan Tapanilaan kevytasema, johon sijoitetaan kärkiyksikkö.	Viihtyisä kaupunki ja segregaation ehkäiseminen

Taloudellinen kestävyys

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan vuoden 2023 toimintakate perustuu valtion rahoitukseen. Vuosikatteen tulee kattaa poistot, mikä on peruslähtökohta toimintakatteen tason määrittelylle. Valtionosuuksina saatavasta valtion rahoituksesta tulee jäädä toimintakatteen vähentämisen jälkeen jäljelle poistojen osuus. Sotepe-toimialan toimintamenot kasvavat vuodesta 2022, koska valtion rahoituksella tulee kattaa myös kaupunkiyhteisten palvelujen ja tietojärjestelmien kustannukset kaupunginkanslian ja toimialan väliseen palvelusopimukseen perustuen. Lisäksi toimialan vastuulle tulee työllisyyteen liittyviä menoja, jotka on aiemmin maksettu kaupunkiyhteisesti. Nämä on pääosin tilastoitu sotepe-kustannuksiksi ja huomioitu valtion rahoituksessa.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan sitova talousarviokohta on sosiaali-, terveys ja pelastustoimialan toimintakate. Määrärahojen jakautuminen sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen sekä HUS-yhtymän välillä esitetään ei-sitovissa talousarviokohdissa. Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta vahvistaa määrärahojen jakautumisen käyttösuunnitelmassa.

Toimintamenojen kasvua kohdennetaan erityisesti peruspalveluihin, joissa väestönkasvu lisää eniten kustannuksia. Talousarviota laaditaan tilanteessa, jossa inflaatiopaineet aiheuttavat merkittävää epävarmuutta ja sote-toimialalle vaikuttava palkkaratkaisu vielä avoinna.

Tuottavuus ja yksikkökustannukset

Tuottavuus lasketaan indeksinä suhteuttamalla palvelujen asiakasmäärien muutokset tai suoritemäärien muutokset sosiaali- ja terveystalouden palvelujen talousarviokohdan deflatoitujen käyttömenojen muutoksiin. Tuottavuus paranee, jos asiakasmäärä / suoritemäärä kasvaa nopeammin tai laskee hitaammin kuin kustannukset. Vuonna 2021 ja 2022 koronaepidemian seurauksena tuottavuus heikentyi monissa palveluissa toimintojen ollessa joko suljettuna tai supistettuina. Tuottavuutta pyritään parantamaan etenkin digitaalisten palvelujen lisäämisellä ja laajentamisella.

Toimialan vuoden 2023 yksikkökustannukset on laskettu vuoden 2022 ennusteluvuodesta huomioiden peruspalveluindeksin muutos ja tuottavuustavoite. Yksikkökustannuksen ennustelukuun vaikuttaa esimerkiksi koronapandemia, jonka vuoksi osa toiminnoista on ollut tilapäisesti suljettuna ja kiinteät kustannukset ja henkilöstökustannukset ovat säilyneet ennallaan.

Vuonna 2022 tilaneliöt vähenevät noin 17 200 neliometriä vuodesta 2021 ja vuonna 2023 tilaneliöt vähenevät noin 18 900 neliometriä verrattuna vuoteen 2021.

Toimialan vuoden 2023 suoritettavat tavoitteet pohjautuvat vuoden 2022 ennustettuun tasoon. Koronaepidemia sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotin raportoinnin vertailtavuus saattavat aiheuttaa epävarmuutta suoritettavien tavoitteiden määrittelyyn.

Talousarvion vaikutusten arviointi

Lapsivaikutukset

Talousarvion toimenpiteet edistävät lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ehkäisemällä syrjäytymistä, vahvistamalla lasten ja nuorten mielen hyvinvointia sekä osallisuutta ja siirtämällä palveluiden painopistettä lastensuojelusta ja erikoissairaanhoidosta varhaisempaan tukeen ja hoitoon. Palvelujen kehittämällä tähdätään myös siihen, että tarjotaan riittävä tuki niille, jotka tarvitsevat vahvoja palveluja. Vaikutukset ovat myönteisiä ja pitkäaikaisia. Helsinki toteuttaa Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallia, joka edistää esimerkiksi heikoimmassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumista ja vahvistaa lasten ja nuorten huomioimista palveluissa ja päätöksenteossa. Osana tätä työtä kehitetään ja otetaan käyttöön lapsivaikutusten arvioinnin Helsingin malli.

Sukupuolivaikutukset

Sotepe-palveluissa asiakkaan tarve ratkaisee hänelle tarjottavat palvelut. Palvelujen tarve arvioidaan yksilöllisesti huomioiden erilaiset riskitekijät ja muut tilanteeseen vaikuttavat tekijät, joista yksi voi olla sukupuoli. Tavoitteena ovat oikea-aikaiset ja asianmukaiset palvelut sekä laajemmin myös terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen. Näiden toteutuminen varmistetaan talousarviolla. Toimialalla noudatetaan kaupunkitasoista palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa 2022–2025. Asiakkaiden hoidon ja palvelutarpeen arviointi toteutetaan yhdenvertaisesti ja huomioidaan erityisryhmien, eri sukupuolten ja vähemmistöjen tarpeet hoitoon pääsyssä.

Terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Toimialan painopisteet vuodelle 2023 tukevat terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista, joka on keskeinen sotepe-uudistuksen tavoite. Osa helsinkiläisistä on erittäin haavoittuvassa asemassa ja heille kasautuu niin terveyteen kuin elämänlaatuunkin liittyviä ongelmia sekä niiden riskitekijöitä. Myös koronapandemia on vaikuttanut ja vaikuttaa edelleen monin tavoin väestön hyvinvointiin, terveyteen, turvallisuuteen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeeseen. Oikea-aikaisilla, monimuotoisilla ja hyvin savutettavilla palveluilla tilanteeseen voidaan vaikuttaa myönteisesti. Palvelujen saatavuutta parannetaan kehittämällä toimintamalleja, jotka esimerkiksi nopeuttavat palveluun pääsyä eri kanavien kautta, sekä auttavat etsimään ja tunnistamaan riskissä olevia asiakkaita. Palvelujen integraatio lisää etenkin kaikista vaikeimmin tavoitettavien henkilöiden hyvinvointia ja osallisuutta. Myös palvelujen monituottajuudella edistetään saatavuutta ja saavutettavuutta. Ennaltaehkäiseviä palveluja kehitetään tukemaan henkilöiden omaa vastuunottoa. Digitaalisten ja matalan kynnyksen palvelujen kehittäminen luo tähän uusia mahdollisuuksia. Digitaalisten palveluiden kehittämisessä huomioidaan, että kaikilla ei ole mahdollisuutta niiden hyödyntämiseen. Osana kaupungin palvelujen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2022–2025 toimeenpanoa toimialalla ehkäistään digitaalista syrjäytymistä.

Ympäristövaikutukset

Sosiaali- ja terveystoimen ja pelastuslaitoksen yhdistyessä, uuden toimialan ympäristöjohtamisen kokonaisuus organisoidaan siten, että ympäristövastuiden tunnistaminen ja niistä huolehtiminen on jatkossakin kattavaa ja tavoitteellista. Molemmista organisaatioista siirtyvän henkilöstön ympäristöasioihin liittyvä asiantuntemus halutaan hyödyntää. Palveluverkon kehittäminen ja palveluiden digitalisaatio mahdollistavat monissa palveluketjuissa positiivisia ilmastovaikutuksia mm. laskemalla energiankulutusta tilatehokkuuden lisääntyessä ja liikenteen ja liikkumisen päästöjen vähentymisen kautta. Koronapandemiasta palautumisen osana uudelleenarvioidaan kertakäyttöisyyden vähentämisen mahdollisuuksia. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tarpeellinen kertakäyttötuotteiden käytön kasvu on nyt mahdollista hallitusti ja harkiten ajaa alas ja lähteä sitä kautta taas edistämään luonnonvarojen kulutuksen hillintää ja ilmastovaikutusten torjuntaa.

Henkilöstövaikutukset

Sotepe-toimialalla työskentelee lähes 15 500 henkilöä. Talousarviossa on varauduttu henkilöstömitoituksen muutosten mukaisiin henkilöstön lisäyksiin muun muassa vanhusten ympärivuorokautisissa palveluissa, lastensuojelussa ja terveysasemilla. Talousarvio mahdollistaa henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden parantamisen monipuolisilla keinoin, muun muassa tehostamalla oppilaitosyhteistyötä, kehittämällä työnantajakuvaa sekä järjestämällä oppisopimuskoulutusta. Henkilöstön pitovoiman edistämiseksi painopisteinä on johtamisen ja työhyvinvoinnin parantaminen. Talousarviossa ei ole tässä vaiheessa voitu huomioida hyvinvointialueilla aloitettavan palkkaharmonisoinnin heijastusvaikutuksia Helsingin palkkatason kilpailukykyisyyteen. Työterveyshuollon palvelut muuttuvat ulkoistuksen myötä. Työterveyshuollolta poistuvat palvelut varaudutaan korvaamaan toimialan omilla työhyvinvoinnin johtamisen tuen palveluilla (mm. esihenkilöiden ja työyhteisöjen tehostettu tuki).

Henkilöstösuunnitelma

Sosiaali- ja terveystoimialan ja pelastuslaitoksen vakanssien määrä on vuoden 2022 lopussa yhteensä noin 14 000. Vuosina 2022–2024 eläkeiän saavuttaa noin 1 700 työntekijää.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen ammattihenkilöstön saatavuusongelmat ovat ajankohtaisia myös vuonna 2023. Sosiaali- ja terveydenhuollossa pulaa on erityisesti lääkäreistä, sairaanhoitajista, terveydenhoitajista, lähihoitajista sekä sosiaalityöntekijöistä ja sosiaalihoitajista. Työvoiman vetovoimaisuutta lisätään jatkamalla työnantajakuvan parantamista ja huolehtimalla palkkauksen kilpailukykyisyydestä. Henkilöstön pysyvyyttä tuetaan parantamalla henkilöstökokemusta ja edistämällä työaikajoustoja, henkilöstön sisäistä liikkuvuutta sekä osatyökykyisten työllistymistä.

Pelastusalalla on kansallisesti pula pelastajista. Alalle tarvitaan vuoden 2030 loppuun mennessä 1 000 uutta pelastajaa ja alalta eläköityy samassa ajassa 1 500 pelastajaa. Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen osuus edellä kuvatuista tarpeista on yli 10 prosenttia. Nykyisin Pelastuskoulun koulutusmäärillä kyetään korvaamaan eläköitymiset ja luonnollisesta työvoiman liikkumisesta aiheutuvat puutteet, mutta tulevien uusien pelastusasemien henkilöstö on rekrytoitava muualta. Kilpailu työvoimasta on kova, sillä kaikki pelastuslaitokset tarvitsevat lisää henkilöstöä kehittääkseen toimintavalmiuttaan ja palveluitaan. Kaupungin oman pelastuskoulun toiminnan jatkaminen on siksi erittäin tärkeää. Helsingin saatavuushaasteeksi ovat muodostuneet korkeat elinkustannukset suhteessa matalaan palkkaan ja korkeaan vaatimustasoon, samoin kuin muiden pelastuslaitosten rekrytoinnit.

Oppilaitosyhteistyötä tehostetaan ja työn houkuttavuutta edistetään muun muassa parantamalla harjoitteluajan ohjauksen laatua ja tukemalla opintojen loppupuolen harjoittelujaksojen toteuttamista palkallisena. Sote-pätevyysien saavuttamiseksi rakennetaan erilaisia joustavia opiskelupolkuja yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Työnantajakuva ja -markkinointia kehitetään edelleen suunnitelmallisesti ja näkyvyyttä edistetään esimerkiksi positiivisilla uratarinoilla ja työtekijälähettilästoiminnalla.

Maahanmuuttajataustaisten sairaanhoitajien työllistymistä edistetään mahdollistamalla tutkinnon laillistamisen edellyttämän työkokemuksen saaminen sosiaali- ja terveystoimessa. Kansainvälistä rekrytointia tuetaan kehittämällä suomen kielen koulutusta ja valmentamalla kansainvälisiä osaajia vastaanottavia yksiköitä. Työperäistä maahanmuuttoa edistetään aktiivisesti yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Johtamismalli on päivitetty osana sotepe-uudistukseen valmistautumista. Tavoitteena on parantaa asiakaskokemusta, henkilöstökokemusta ja työnantajakuva vahvistamalla erityisesti asiakaslähtöistä yhteistä työtä, työn sujuvuutta, kustannusvaikuttavuutta sekä yhteisöohjautuvuutta. Työssä onnistuminen varmistetaan valmentavalla johtamisotteella ja työn sujuvuus mahdollistetaan muun muassa vahvistamalla yhteistä ymmärrystä tavoitteista sekä tarttumalla ripeästi tilanteisiin, joissa työ ei jostain syystä suju. Itse- ja yhteisöohjautuvuuden toimintamallia edistetään ja työyhteisöjä tuetaan valmennuksilla sekä esihenkilöiden verkostoissa.

Henkilöstökokemusta mitataan säännöllisesti. Työhyvinvoinnin ja työsuojelun yhteiset tavoitteet laaditaan kaupungin työhyvinvointiohjelman sekä vuoden 2022 syksyllä toteutetun Kunta10-henkilöstökyselyn tulosten perusteella. Esihenkilöiden ja työyhteisöjen tuki varmistetaan myös työterveyshuollon palvelujen ulkoistuksen jälkeen. Valmentava ja osallistava johtaminen on tärkeä osa hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Hyvä yhteistoiminta on avain henkilöstön osallisuuteen ja sitoutumiseen. Yhteistoiminnan toteutuminen työyksikötasolla varmistetaan.

Osaamisen kehittämisessä panostetaan erityisesti järjestämisen johtamiseen, työn sujuvuuteen ja työhyvinvoinnin edistämiseen, palveluketjujen kehittämiseen sekä ammatillisten taitojen vahvistamiseen. Työntekijöitä tuetaan yhteisöllisessä oppimisessa ja osaamisen jakamisessa esimerkiksi mentorointiohjelmilla. Heille tarjotaan monipuolisia ajasta ja paikasta riippumattomia oppimisen mahdollisuuksia mm. Oppiva-verkko-oppimisympäristöä hyödyntäen.